

STIL

Typografiske fagudtryk

Typografi

Typografi er læren om skrifttypernes oprindelse, erkendelsen af deres anvendelse ud fra funktionelle som æstetiske krav, ordning af satsens enkelte elementer (brødtekst, rubrik, illustration, andre grafiske elementer og farve), samt deres gruppering og placering på en given flade.

Niels Bjørge Ziegler

Typografiske fagudtryk

Niels Bøje Ziegler

Bogen er sat med Klavika, Angie's New House
og Stempel Garamond

Forsidedesign: Karen Winther

Art director, forside: Niels Bøje Ziegler

Accent	Gammel antikva	Materie	Skydning
Aksial typografi	Garniture	Mediæval-tal	Smudstitel
Aldus-blad	Generel knibning	Mellemrubrik	Snit
Alinea-tegn	Generel spatiering	Mellemslag	sos
Ampersand	Geviert	Middellinie	Spatie
And	Grid	Minuskelal	Spatiering
Antikva	Grotesk	Minuskler	Spærring
Asterisk	Grundlinie	Mittel	Spaltebredde
Asymmetri	gyldne snit, Det	Moiré	Spaltemellemrum
Auto	Hævede tal (tegn)	Montage	Specialfarve
Basislinie	Halvgeviert	Nedrykning	Spiseseddel
Beskæring	Halvtoneoriginal	Negativ skrift	Spidskolumne
Bindestreg	Håndsats	Negativ skydning	Spies
Blåkopi	Højformat	Nonpareille	Stående
Blindmateriale	Horeunge	Normalsiden	Staffagefarve
Bogblok	Hoved	Norm	Streg
Bold	Hovedrubrik	Ny typografi	Stregstyrke
Bourgeois	Hovedsteg	Oblique	Stregmaterialet
Breddefelt	Illuminator	Ombrydning	Tabloid
Brillant	Indrykning	Omløb	Tagline
Broadsheet	Indekstal (Indekstegn)	Ordinær	Tal og majuskellinier
Brødskrift	Index (Indeks)	Ordmellemrum	Tankestreg
Brødtekst	Initial	Original	Tekst (Text)
Brøktal	Inkunabel	Ornament	Tertia
Bryllup	Interpunktion	Overlængde	Thin-space
Bullet	ISBN-nummer	Overligger	Titel
Byline	Jomfru	Ozalid	Tracking
Centerret	Justeret sats	Pagina	Tredelt liniefald
Cicero	Kanon	Parregulering	Trompet
Citationstegn	Kapitæler	Pay-off	Trykkested
Cromalin	Kegle	Periodica	Typografi
Dæk	Kerning	Perle	Typometer
Deleatur	Knibning	Perm	Udfaldende billede
Design	Kolonel	Petit	Udgangslinie
Diamant	Kolofon	Pi-skriftfonte	Udligning
Display skrifter	Kolumnetitel	Pica	Udskydning
Dobbeltcicero	Kolumne	Point (pt)	Ulige sider
Dobbeltmiddel	Kombineret	Præliminærsider	Uncial
Dummy	Kompres	Prøvesider	Underlængde
Em-space	Korpus	Punkt (pkt)	Underrubrik
En-space	Korrektur	Rafle ud	Variable ordmellelrum
Et-tegn	Korrekturtegn	Raster	Versaler (Versalier)
Europa-skala	Kritisk klamme	Regletter	Vignet
Exlibris	Kursiv	Register	x-højde
Fag	Layout	Regulering	
Fagblad/Tidsskrift	Letraset	Rubrikker	
Faksimile	Letterspacing	Rundtløbende rubrik	
Farvestrip	Levende kolumnetitel	Rygsteg	
Fast for- og bagkant	Ligatur	Sænkede tal (tegn)	
Figursats	Lige sider	Sats	
Fisk	Lille cicero	Satsformat	
Floder	Linieafstand	Satsspejl	
Flyveblad (indbundne bøger)	Logotype	Serif	
Font	Luft	Siderubrik	
Format	Lysmål	Skalatrik	
Formering	Læsbarhed	Skær sats	
Forrider	Læsebånd	Skraffering	
Forsats (indbundne bøger)	Læselighed	Skriftbredde	
Forsatsspejl (indbundne bøger)	Løs bagkant	Skriftfamilie	
Fotografisk prøvetryk	Løs forkant	Skriftgarniture	
Fransk horeunge	Magasin	Skriftgrad	
Fremhævelser	Majuskeltal	Skriftkarakter	
Friblad	Majuskler	Skriftsnit	
Fritlægning	Manchet	Skriftstyrke	
Frontispice	Marginaler	Skrifttype	
Fusk	Matematiske tegn	Skriftfont	

Accent

Et tegn, placeret over eller under visse bogstaver, der angiver, hvordan lyden skal udtales: accent grave (à), accent aigu (é), accent circumfleks (ê), accent trema (ä), accent cedille (ç) og accent tilde (ñ).

Aksial typografi

Typografisk opbygning af en side hvor alle objekter (rubrikker/billeder) bliver centreret om en midterakse. *Se også Centreret.*

Aldus-blad

Er en lille blomst eller bladlignende vignet (ornament) der tidligere blev benyttet som dekoration, fx på bogens titelblad. Er opkaldt efter den venitianske bogtrykker Aldus Manutius. Kaldes også Aldus Fleuron (blomst) og Aldus Hedera (latin: Efeu).

Alinea-tegn

I ældre tid blev starten af et nyt afsnit i brødteksten markeret, ved at afsætte plads i satsen og indmale et tegn i en rød eller blå farve, når arket var trykt. Dette tegn kaldes alinea-tegnet: ¶.

¶ Tegnet blev indsat for at satsen kunne fastholde indtrykket af en fast venstrekant, så den rektangulære kolumne kunne fastholdes. Med tiden glemte man oftere og oftere at indmale alinea-tegnet for til sidst bevidst at udelade det. Men indrykningen af tekstlinien blev bevaret.

Ampersand

&-tegn. Kaldes også et-tegn, da *et* er det latinske ord for *og*. Er en ligatur af bogstaverne e og t. Benyttes især i firmanavne: Jensen & Co.

Antikva

Fra det latinske ord *antiqua*: gammel. Latinsk (romersk) skrifttype i modsætning til gotiske skrifttyper.

And

Usand nyhed.

Asterisk

Lille stjerneformet tegn *, der tidligere blev benyttet som henvisning i brødteksten til f.eks. en fodnote i en bog.

Asymmetri

Grafisk arrangement der er afbalanceret på fladen uden hensyn til fladens midterakse.

Auto

Tegning eller foto der i reproduktions-ledet er ilagt raster.

Basislinie

Den bundlinie som bogstaverne er forankret til. Alle skriftstørrelser i en linie vil blive forankret til denne linie, så de holder fod. Kaldtes i blytsats for grundlinie.

Beskæring

(engelsk: Bleed). Før i tiden var førsteudgaven af alle bøger ubeskårne, dvs. at siderne skulle sprættes op med en papirkniv inden siderne kunne læses. I dag bliver alle bøger (og andre tryksager) beskåret (renskåret) inden udgivelse. Bogens falsede trykark bliver normalt beskåret 3 mm foroven, 5 mm i siden og 7 mm forneden. Beskæringen af en brochure vil normalt være 5 mm foroven, 5 mm i siden og 5 mm forneden. Mindste beskæring er 3 mm. Billeder der går til kant (udfaldende billeder) skal altid beskæres, dvs. at billedets kant trækkes ud i beskæringsområdet, for at undgå en hvid kant mellem billede og sidens kant.

Bindestreg

Anvendes som delestreg til at forbinde stavelser af et ord der er delt ved justering af linierne samt til at forbinde flere ord eller navne. Benyttes i dag også i betydningen fra og til fx 1990-91, hvor man tidligere benyttede halvgeviert tankestregen. Halvgeviert tankestregen er jeg selv begyndt at benytte igen, da tallene placeres lidt længere fra hinanden, fx 1990–91 i stedet for 1990-91. Men det kommer meget an på den valgte skriftfont.

Blindmateriale

Typografisk satsmateriale uden trykgivende elementer. Andvendtes i blytsats til ordmellemlum, skydning og mellemslag, dvs. luft.

Blåkopi

Korrekturaftryk af arkmontagen. Kaldes også Ozalid.

Bogblok

Alle siderne i den trykte bog kaldes tilsammen for bogblok. Men også indmad eller materie kan forekomme. Modsat omslaget.

Bold

Engelsk udtryk for det halvfede skriftsnit.

Bourgeois

Gammelt udtryk for skriftgraden 9 pt.

Breddefelt

Tidligere: typebredde. Den bredde et givent skrifttegn optager, incl. luft på siderne af skrifttegnet (for-/bagbredde).

Brillant

Gammelt udtryk for skriftgraden 3 pt, der i blytsats var den mindste skriftgrad.

Broadsheet

Broadsheet er det oprindelige avisformat benyttet af den mere seriøse del af den danske presse. Formatet ligger inden for størrelsen 400×560 mm. Formatet er dobbelt så stort som tabloidformatet (*se Tabloid*).

Bryllup

Gammelt typografisk udtryk for, at et eller flere ord fejlagtigt er sat to gange efter hinanden i sætten.

Brødtekst

Den løbende tekst i en tryksag.

Brødskrift

Den skriftfont og skriftgrad der er valgt til den løbende tekst (brødteksten) i en tryksag. Gradstørrelse almindeligvis mellem 9 pt og 12 pt. Ordet »Brød« stammer fra sætning med de skriftstørrelser der oftest blev benyttet i sætteriet. Derved kunne indkøbet af skriftgraden forrente sig og give typografen det daglige brød.

Brøktal

Findes i to versioner.

1. Den skrå brøk: $\frac{3}{4}$ hvor hvert taltegn fylder ca. $\frac{1}{2}$ geviert i bredden og er en anelse mindre end skriftfontens x-højde. Brøkstregen er skrå og nævneren holder grundlinie.

2. Den lige brøk: $\frac{3}{4}$ hvor brøkstregen er vandret og taltegnene en anelse mindre end skriftfontens x-højde. Nævneren holder ikke grundlinie, men går lidt under den på grund af den vandrette streg og luften omkring denne.

Bullet

Er oftest en rund prik: ●, men den kan også være firkantet: ■ ◆, trekantet: ▲ eller et mere illustrativt symbol: ☉. Benyttes i punktopstillinger som en slags »eyecatcher«, for at føre øjet ind til den efterfølgende tekst. Bullethen holdes altid fri i forkanten. Afstanden til den efterfølgende tekst skal være et ordmellemrum og der skal ikke en blank linie mellem hvert afsnit i punktopstillingerne.

Byline

Forfatterens eller fotografens navn eller navnet på den grafiske designer sat i en lille skriftgrad. Anvendes i f.eks. aviser, ugeblade og magasiner.

Centreret

Satsstykke, hvor linierne er midtstillet på formatet; centreret om en midterakse.

Cicero

Skriftgrad på 12 pt. Navnet stammer øjensynlig fra, at skriftgraden blev benyttet til den udgave af Ciceros værk »De oratore« som Peter Schöffer trykte i Mainz 1466. Desuden måleenhed i det europæiske typografiske målesystem. Svarer til 4,51 mm.

Citationstegn

Anførselstegn; gåseøjne. Benyttes i Danmark som kommaform „xx“, ”xx” eller fransk form »xx«.

Cromalin

Fotografisk prøvetryk af farvereproduktioner.

Deleatur

Korrekturtegn for udgår eller fjernes.

Design

Engelsk ord for »formgivning«. Benævnelse for en skabelsesproces. At designe består både af en intellektuel proces, der omfatter analyse, kommunikation, historiefortælling, æstetik, komposition samt typografi og en håndværksmæssig forståelse for fremstillingsprocessen.

Diamant

Gammelt udtryk for skriftgraden 4 pt.

Display skrifter

Engelsk/dansk betegnelse for skriftfont, der er specielt udformet til brug som overskrifter i magasiner og brochurer samt til alle former for reklame. De er ofte, men ikke nødvendigvis, dekorative og kan være svære at læse. Derfor er de kun udformet til brug i store skriftgrader.

Dobbeltcicero

Gammelt udtryk for skriftgraden 24 pt.

Dobbeltmittel

Gammelt udtryk for skriftgraden 28 pt.

Dummy

En prototype af en tryksag i korrekt format, papirtype og omslag (evt. indbinding), hvor siderne kan være blanke eller hvor tryksagens layout og typografi er indtegnet.

Dæk

Angivelse af hvor mange linier en rubrik i en avis fylder.

Em-space

Engelsk betegnelse for geviert. Refererer til bogstav m's breddefelt. *Se også Geviert.*

En-space

Den halve bredde af en Em-space. Refererer til bogstav n's breddefelt. *Se også Halvgeviert*

Et-tegn

&-tegn. *Se Ampersand.*

Europa-skala

Internationalt 4-farve blandingssystem med grundfarverne gul, magenta, cyan og sort.

Exlibris

Bogejermærke. En kunstnerisk udformet mærkat der af bogens ejer blev indklæbet på omslagets inderside.

Fag

Et rum i en sættekasse.

Fagblad/Tidsskrift

Er et *periodica*, der er styret af den indholdsmæssige historiefortælling. Teksten som journalisten har skrevet har første-prioritet, mens billederne mere fungerer som en slags harmonika, der kan gøres større eller mindre efter behov. Der designes ikke specielle startopslag til artiklerne, men de får en ensartet, standardopsætning bladet igennem. Udkommer oftest én gang om måneden

Faksimile

Nøjagtig kopi, f.eks. af en gammel tryksag eller af en underskrift.

Farvestrip

Kontrolstrip der indsættes på arkmontagen til kontrol af pladepkopiering og trykning.

Fast for- og bagkant

Justeringsmetode, hvor linierne flugter i både højre og venstre side. Ordmellemrummene er variable. Se også *Justeret sats*.

Figursats

Egentlig betegnelse for opsætning og om-brydning af satslinier så de danner en figur, fx en vase. I dag er det betegnelse for at satslinierne standser i en vis afstand fra en stregtegning, så de er med til at understrege figurens form.

Fisk

1. Typografisk udtryk for blytsats der er faldet fra hinanden: gået i fisk. 2. Skrift der er lagt af i en forkert sættekasse eller et bogstav der ligger i et forkert fag: der er fisk i kassen.

Floder

Typografisk udtryk som anvendes ved sats, hvor ordmellemrummene flugter lodret og er så store, at de danner synlige hvide lodrette striber i satsbilledet.

Flyveblad (indbundne bøger)

Den frie del af forsatspapiret der ikke limes til for- og bagpermens indersider.

Font

Engelsk ord for skriftfont.

Format

1. Det samme som satsformat, dvs. liniens længde. 2. Anvendes også om tryksagens størrelse, f.eks. højformat og tværformat..

Formering

Den del af bogomslaget eller bogbindet der ligger ud over bogblokkens format.

Forrider

Også kaldet trompet eller overligger. En linie der er placeret over hovedrubrikken i en mindre skriftgrad. Anvendes især i magasiner.

Forsatspapir (indbundne bøger)

Papir, firesidet ark, ofte i en kontrastfarve og/eller anden type/gramvægt end bogens papir (i ældre tid mamoreret), der placeres foran og bag bogblokken og indklæbes på for- og bagpermens indersider samt i bogblokkens bagkant. Se også *flyveblad* og *forsatsspejl*.

Forsatsspejl (indbundne bøger)

Den del af forsatspapiret der limes til indersiden af helholdsvis for- og bagpermens indersider for at skjule indslaget af bindematerialet.

Fotografisk prøvetryk

Det samme som Cromalin.

Fransk horeunge

Indrykningslinie nederst på en side/spalte. Kaldes på engelsk Orphan og på tysk Schusterjunge.

Fremhævelser

Enkelte ord i brødteksten kan fremhæves ved at sætte dem i kursiv eller i sjældnere tilfælde i halvfedt snit af brødskriften. Til forkortelser kan med fordel benyttes kapitæler, fx DSB, i stedet for at sætte dem med versaler, DSB, da ord sat med kapitæler forbliver en del af brødteksten.

Friblad

En bog kan være opdelt i forskellige dele. For visuelt at vise denne opdeling kan der som start til hver del indsættes en side (højreside) der indeholder del-overskriften samt evt. en vignet. Denne side kaldes for et fribad. Den efterfølgende venstreside er oftest blank. Fribladet kan også være et opslag, f.eks. i bøger med billeder.

Fritlægning

Fjernelse af baggrunden bag motivet på et fotografi.

Frontispice

Illustration (foto) der er placeret over for titelsiden i en bog. Normalt side 2.

Fusk

Fritidsarbejde på jobbet.

Garniture

Gammelt udtryk fra håndtsatsens tid. Et skrift-garniture til f.eks. bogsats indeholdt alle skriftgrader af det ordinære skriftsnit i en skriftfont samt de øvrige skriftsnit der var tegnet til skriftfonten, normalt kursiv, halvfed, halvfed kursiv og fed. *Kaldes også skriftfamilie*.

Gammel antikva

Typografisk udtryk til klassifikation af skrifter der har sin oprindelse i renæssansens og barokkens historiske bogskrifter.

Generel knibning

Ensartet formindskelse af bogstavafstande i et ord, linie eller tekststykke.

Generel spatiering

Ensartet forøgelse af bogstavafstande i et ord, linie eller tekststykke.

Geviert

(udtales gefirt) Betyder egentlig kvadrat. Typografisk mellemrum hvis bredde og højde er lig med skriftens gradstørrelse. Ved f.eks. en 12 pt skrift er en geviert lig med 12 × 12 pt. Benyttes ofte ved indrykning af første tekstlinie i et afsnit. *Se også Em-space.*

Grid

Engelsk ord for linienet. Kan være synligt eller usynligt. 1. I QuarkXPress og InDesign er grundlinienettet et grid der hjælper med at få teksten til at holde register. 2. Modulnet opbygget af hjælpestreger der kan fastlægge placeringen af tekst og billeder i et design.

Grotesk

Fælles betegnelse for skrifttyper uden skræfninger (seriffer) og uden eller med kun lille forskel mellem hår- og grundstreger. De første groteske skrifttyper fremkom som bogtrykskrifter i England i 1830'erne. Gik tidligere under navnet Stenskrift eller Lapidar skrift. Kaldes nu også Sans Serif.

Grundlinie

Den linie som bogstaverne er forankret til. Alle skriftstørrelser i en linie bliver forankret til denne linie, så de holder fod. Kaldes også basislinie.

gyldne snit, Det

Det gyldne snits proportioner (lat. *sectio aurea*) defineres som (kilde: Gyldendals ti-binds leksikon) »deling af et liniestykke i to dele, hvor den mindste del forholder sig til den største del som den største del til hele liniestykket«, og har siden Antikken været udtryk for harmoniske proportioner indenfor både billedkunst og arkitektur. Det gyldne snits proportioner kan udtrykkes ved forholdstallene 3:5, 5:8, 8:13, 13:21 osv. (Fibonaccis talrække), hvor hvert tal er summen af de to foregående. Det giver skaleringsforholdet ca. 1:1,6. Disse tal kan f.eks. benyttes til at finde bogsidens proportioner: en bredde på 125 mm give højden 200 mm (125 × 1,6), et forholdsvist slankt format, der ligger godt i hånden. Skaleringsforholdet kan også benyttes til at graduere rubriktørrelser. F.eks. kan du til en brødtekst på 10 pt vælge en mellemrubrik på 16 pt og en hovedrubrik på 26 pt (25,6pt). Men lad altid øjet afgøre dine valg.

Halvgeviert

Svarer til den halve bredde af en geviert. *Se også Geviert og En-space.*

Halvtoneoriginal

Reproduktionsteknisk udtryk for et billede, fx et foto der indeholder alle tonværdier fra sort til hvid, der gengives ved hjælp af raster.

Horeunge

Udgangslinie placeret øverst på en side eller i en spalte. Kaldes på engelsk for Widow og på tysk for Hurenkind.

Hoved

Den øverste del af en side. F.eks. er et avis-hoved eller magasin-hoved avisens/magasinet's logotype der normalt er placeret øverst på avisen/magasinet's forside.

Hovedrubrik

Typografisk betegnelse for den største overskrift.

Hovedsteg

Afstanden mellem 2 kolonner anbragt hoved mod hoved i en udskydning (formontage). Inkluderer beskæring.

Hævede tal (tegn)

Hævede eller opadgående tal og tegn kaldes for potenstal (potenstegn). Benyttes fx til angivelse af kvadratcentimeter, cm^2 , samt i matematiske og kemiske formler.

Højformat

Papirformat hvis højde er større end bredden.

Håndsats

Typografisk udtryk for sats som typografen, bogstav for bogstav, har sat op i en vinkelhage og udsluttet til linier.

Illuminator

Gammel betegnelse for en illustrator, der håndmaledede farvelagte initialer og billeder i inkunablerne.

Indekstal (Indekstegn)

Sænkede eller nedadgående tal og tegn kaldes for indekstal (indekstegn). *Se sænkede tal (tegn).*

Index (Indeks)

Engelsk ord for et register. *Se Register 3.*

Indrykning

Første brødtekstlinie i et nyt tekstaftsnit er normalt rykket mod højre, så læseren får nogle fikspunkter i brødteksten. Indrykningens størrelse svarer normalt til en geviert. Der er ikke indrykning af første brødtekstlinie efter rubrik og mellemslag. Før i tiden fandtes der en geviert-tast på sættemaskinens tastatur. I dag benyttes tabulator-tasten til angivelse af indrykningen. Tabulator-indrykningen sættes derefter i ombrydningsprogramerne til brødtekstens skriftgrad eller til linieafstanden.

Initial

Ornamenteret begyndelsesbogstav indsat på den første tekstside i en bog. Almindeligt omkring 1500–1700. *Se også Uncial.*

Inkunabel

Blokbog. Bøger der indtil 1500 (i Danmark indtil 1550) blev trykt i vægtstangspresser. Det trykgivende element var en udskåret træplade.

Interpunktion

Tegnsætning dvs. indsætning af skilletegn i en tekst, f.eks. punktum, komma, semikolon og udråbstegn.

ISBN-nummer

International Standard Book Number til identifikation af alle former for publikationer. 10- eller 13-cifret tal, der oplyser om en bogs oprindelsesland og forlag samt det nummer bogen har fået tildelt.

Jomfru

Gammelt typografisk udtryk for en fejlfri sats i førstekorrekturen.

Justeret sats

Sats sat med fast for- og bagkant.

Kanon

Gammelt udtryk for skriftgraden 36 pt. Blev benyttet til en samling kirkelige og pavelige påbud og anordninger: »kanoniske bøger«.

Kapitæler

Store bogstaver, majuskler, der har samme højde som minusklernes x-højde. Der skelnes mellem ægte og uægte kapitæler. Ægte kapitæler er tegnet til skriftfonten og opnår derved samme gråhedsværdi som brødteksten. Uægte kapitæler er skriftens majuskler sat i en mindre skriftgrad. Derved bliver de lysere og tyndere end brødteksten og må derfor kun benyttes undtagelsesvis.

Kegle

(fra tysk: Kegel, engelsk: Body) Kaldes også Legeme. Ældre typografisk betegnelse for den højde som de støbte bogstaver optog i linien. Inkluderer Skulderen, der var beregnet til bogstavens underlængder. Keglen svarer til skriftens gradstørrelse. Kaldes i dag for kp-højden.

Kerning

Engelsk betegnelse for optisk regulering af afstanden mellem bogstavpar.

Knibning

Formindskelse af afstanden (luften) mellem bogstaver. Modsat spatiering. Knibning og spatiering kaldes i dag under et også for Bogstavregulering, da felterne i QuarkXPress og InDesign kan indeholde både positive værdier (spatiering) og negative værdier (knibning). Der skelnes mellem 1. *generel knibning* (regulering), dvs. ensartet knibning med samme værdi mellem alle bogstaverne og 2. *parknibning* (parregulering) hvor det er afstanden mellem enkelte bogstavpar i ordet der knibes.

Kolofon

Betegnelse for en liste i en bog der indeholder oplysninger om ophavsret, trykkeri, sats, skrift, papir, bogbinderi, formgi- verens navn, trykår, isbn nr. o.l. I den traditionelle bog placeres den enten på bogens fjerde side, eller, hvis kolofonen er meget omfattende, bagest i bogen.

Kolonel

Gammelt udtryk for skriftgraden 7 pt.

Kolumne

(udtales klumme) Stammer fra det græske ord columna: søjle. Den firkant som satsen danner på siden.

Kolumnetitel

Bog- og/eller kapiteltitel evt. sammen med pagina, placeret i den øverste eller nederste margen på en bog- eller magasinside. *Se også Levende kolumnetitel.*

Kompres

Satslinier uden skydning. Fx. en 8 pt skrift med 8 pt linieafstand.

Kombineret

Sammenkopiering af rasteroptagelse og stregoptagelse af samme billede.

Korpus

Gammelt udtryk for skriftgraden 10 pt. Skriftstørrelsen blev første gang brugt til en lovsamling »Corpus juris civilis«.

Korrektur

Kontrol af indskrevet tekst for fejl samt kontrol af sidens opbygning.

Korrekturtegn

Standardiserede tegn (Dansk Standard) til markering af fejl og angivelse af rettelser i korrekturen.

Kritisk klamme

En kantet parentes [] .

Kursiv

Benævnes også Italic. Betegnelse for et hældende skriftsnit. *Se også oblique.*

Layout

Engelsk ord for »skitse«, »plan«. Benæv- nelse for det resultat (skitser/tanker) der er kommet ud af skabelsesprocessen. *Se også design.* Et layout er en fastlagt visuel form, en skabelon, der skal udfyldes i produ- tionsprocessen.

Letraset

Skriftark hvor bogstaverne kunne overfø- res (gnubbes) på forskellige materialer. Var meget udbredt fra ca. 1960–90 til over- skrifter. Blev afløst af dtp-programmerne. Letraset-arkene indeholdt majuskler, mi- nuskler og tegn i varierende antal og der blev produceret overføringsark med de fle- ste populære skriftfonte.

Letterspacing

Engelsk betegnelse for det danske ord spa- tiering. Ensartet forøgelse af afstanden mellem bogstaver.

Levende kolumnetitel

Levende kolumnetitler kan indeholde forfatterens navn på den ene side og bogens titel på den anden side i et opslag, og i samme linie indsættes pagina. Oftest indeholder den levende kolumnetitel kapitlets navn på den ene side og mellemrubrikken på den anden side i et opslag sammen med pagina. Kolumnetitlen blev tidligere i traditionel bogtypografi placeret i kolumnens overkant, ofte efterfulgt af en streg, men kan i dag også placeres sammen med pagina i kolumnens underkant.

Ligatur

To bogstaver der er tegnet sammen til ét bogstav på samme kegle. Benyttes især i antikvaskrifter, f.eks. fi og fl, hvor udløbet på f'et ville støde sammen med prikken over i'et. Men *ampersand* (&) og det tyske *eszett* (ß) er også en ligaturer.

Lige sider

Venstresider. Sider med lige pagina: 2, 4, 6, 8 osv.

Lille cicero

Gammelt udtryk for skriftgraden 11 pt.

Linieafstand

Typografisk betegnelse for afstanden målt fra skriftfontens overkant i en linie til overkanten af skriftfonten i den efterfølgende linie, eller fra grundlinie til grundlinie. Angives i points.

Logotype

Bogstaver anvendt til en sammenhængende enhed, f.eks. et firmanavn, avisnavn eller magasinets navn.

Luft

Udtryk for mellemrummet mellem bogstaver, linier og satsgrupper, fx billede og billedtekst. *Se også blindmateriale.*

Lysmål

Lysmålet er den størrelse omslaget har når bogen er færdig, dvs. eksklusiv beskæring. Præsenteres omslagets forside i et passepartout, er det altid omslagets lysmål der vises.

Læsbarhed

Beskriver tekstens forhold til læseren, dvs. om teksten er forståelig for læseren. Læsbarhedsindeks (lix), hvormed man kan måle en teksts sværhedsgrad, er konstrueret af C. H. Björnsson.

Læsebånd

Læsebånd eller mærkebånd er et farvet silke- eller viscosebånd der limes på den øverste del af bogens ryg. Bruges som bogmærke, fx i salmebøger.

Læselighed

Den påvirkning som den visuelle oplevelse af den typografiske opsætning har på læseren, og som influerer på læserens indtryk af tekstens tilgængelighed. Disse visuelle indtryk omfatter den typografiske opsætning, men også papirvalg og belysning.

Løs bagkant

Typografisk betegnelse for sats hvor linierne ikke flugter i højre side. Alle ordmellemrum får samme bredde.

Løs forkant

Typografisk betegnelse for sats hvor linierne ikke flugter i venstre side. Alle ordmellemrum får samme bredde.

Magasin

Er et periodica, som er styret af den visuelle historiefortælling, der tager udgangspunkt i hver enkelt artikels indhold. Billederne prioriteres lige så højt eller højere end teksten. Der designes et startopslag til hver af hovedartiklerne, som skal have stopeffekt, skabe atmosfære og de skal have et visuelt udtryk der supplerer tekstens indhold og tiltrækker sig læserens opmærksomhed. Da den visuelle form og tekstens indhold altid skal supplere hinanden, skal hver artikel have forskellige visuelle udtryk. Udkommer ofte en gang om måneden eller hver tredje måned.

Majuskler

Typografisk betegnelse for alfabetets store bogstaver. Kaldes også versaler.

Majuskeltal

Taltegn, der står på samme grundlinie og med samme højde som majusklerne.

Manchet

Tekststykke, normalt placeret i begyndelsen af brødteksten, der indeholder et resumé af artiklens indhold. *Se også under-rubrik.*

Marginaler

Stikord der anbringes i margenen. Sættes normalt med løs bagkant.

Matematiske tegn

Additionstegn (+), subtraktionstegn (−, −), divisionstegn (:), multiplikationstegn (×, ·), lighedstegn (=), ulig med-tegn (≠), plus/minus-tegn (±), kvadratrodt tegn (√), m.fl.

Materie

Siderne i en tryksag. Kaldes i bøger også for bogblok eller indmad. Modsat omslaget.

Mediæval-tal

Det samme som minuskeltal.

Mellemslag

Typografisk betegnelse for et større linie-mellemrum i satsen, f.eks. en blank linie.

Mellemrubrik

Afsnitoverskrift i brødteksten.

Middellinie

Øverste linie af x-højden.

Minuskler

Typografisk betegnelse for alfabetets små bogstaver.

Minuskeltal

Taltegn af uens højde, med over- og underlængder.

Mittel

Gammelt udtryk for skriftgraden 14 pt.

Moiré

„Køkkentern-mønster“ der fremkommer ved ilægning af raster i et allerede rasteret billede.

Montage

1. Sidemontage. Sidevis opløbning af originalmateriale til brug for reproduktion. I dag udføres sidemontagen på computer i desktop publishing programmer. 2. Arkmontage. Montering af tekstfilm og billedfilm i et udskydningsmønster inden kopiering til trykforme.

Nedrykning

Afstanden fra kolumnens overkant til overkanten af første brødtekstlinie ved kapitstart i bøger. Angives i antal brødskriftlinier.

Negativ skrift

Hvid skrift på sort eller farvet baggrund.

Negativ skydning

Minus-skydning der bevirker at skriftens kegle formindskes. Benyttes ofte ved store skriftgrader, f.eks. i avisers rubrikker.

Nonpareille

(udtales nonpræl) Gammelt udtryk for skriftgraden 6 pt.

Norm

Bogens titel og evt. bindnummer der placeres sammen med primasignaturen på hvert arks første side.

Normalsiden

Bogens opbygning tager udgangspunkt i et opslag, hvor der er taget stilling til marginforholdene, kolumnens bredde og højde, brødskrift, linieafstand mm.

Ny typografi

Typografisk retning der udsprang fra Bauhaus i 1920'erne, med Poul Renner og Jan Tschichold som de toneangivende. Her brød man med tidligere tiders aksiale (symmetriske) opsætning og indførte den asymmetrisk opsætning.

Oblique

Elektronisk kursiveret skriftsnit.

Ombrydning

Opbygning af de enkelte sider ved hjælp af rubrikker, manchetter, brødtekst, andre grafiske elementer, illustrationer og billedtekst mv.

Omløb

Fortsættelse af en artikel på næste side eller længere fremme i avisen eller magasinet.

Ordinær

1. Styrkebetegnelse for skriftens grundform. 2. Lodret skrift i modsætning til hældende skrift (kursiv).

Ordmellemrum

I blytsats: blanktegn eller blindmateriale (ikke trykgivende materiale) der lå i et fag i sættekassen til adskillelse af de enkelte ord. I dag indsættes et standard-ordmelletrum ved at trykke på mellemrumstasten på tastaturet. Det ideelle ordmelletrum svarer til bredden af lille i. Ordmelletrumets størrelse er altid afhængig af den skriftfont der benyttes i tryksagen, og du er nød til at tage individuel stilling fra skriftfont til skriftfont. Hver gang du skifter skriftfont skal du ændre ordmelletrum-specifikationerne i det ombrydningsprogram du benytter, for at få en ensartet sats. Husk, at ordmelletrumene i linierne altid skal være mindre end den visuelle afstand mellem linierne.

Original

Reproduktionsteknisk udtryk for tegninger, fotografier mv. der skal reproduceres (skannes).

Ornament

Ofte stiliserede blad- eller blomstermønstre. Typografisk materiale der kan bruges som vignetter eller kan sammenstykes til rammer og andre dekorative arrangementer.

Overligger

Se trompet/forrider.

Overlængde

Den del af bogstavet der går op over x-højden, f.eks. ved b, h, k osv.

Ozalid

Andet ord for blækopi.

Pagina

Sidetal. Paginering: fortløbende nummerring af (placering af sidetal på) bogens eller magasinets sider. Bogblokkens første side (normalt smudstitel-siden) er altid side 1. I brochurer, hvor omslaget trykkes på samme papir og gramvægt og i samme trykgang som de øvrige sider, starter pagineringen på forsiden. I brochurer med et omslag trykt på et tykkere karton starter pagineringen på den første side i brochuren.

Pay-off

Et slogan der i annoncer anbringes som afslutter, ofte sammen med et firmalogo/logotype. F.eks: Coca-Cola. Life Tastes Good.

Parregulering

Optisk regulering (knibning eller spatiering) af afstanden mellem to bogstaver (bogstav-par). I QuarkXPress kan der opbygges reguleringsstabeller for hver skriftfont. Disse tabeller kan indeholde flere tusinde bogstavpar.

Periodica

Et periodica er et magasin, fagblad, avis o.lign., der udkommer med fastlagte mellemrum, fx hver 14-dag, en gang om måneden, hveranden måned mv.

Perle

Gammelt udtryk for skriftgraden 5 pt.

Perm (indbundne bøger)

(forperm/bagperm) er bogbindets for- og bagside. Bogbindets for- og bagsider består af et papstykke der er beklædt med et bindmateriale (skind, lærred eller papir). På permens indersider limes den ene del af forsatspapiret for at skjule den del af bindmaterialet der bukket om på indersiden fra permens forside (bindmaterialets indslag).

Petit

Gammelt udtryk for skriftgraden 8 pt.

Pi-skriftfonte

Skriftfonte som indeholder specialskrifttegn der ikke ligger i de normale skriftfonte.

Pica

Måleenhed i de engelsktalende landes typografiske målesystem. 1 pica ~ 12 points ~ 4,233 mm.

Point (pt)

Mindste måleenhed i de engelsktalende landes typografiske målesystem. 1 pt svarer til 0,353 mm (0,3525 mm). Benyttes til angivelse af skriftstørrelse og linieafstand i alle dtp-programmer. Må ikke forveksles med punkt, der er den mindste enhed i det europæiske typografiske målesystem.

Præliminærsider

De indledende sider i en bog. Dækker normalt siderne: smudstitel, af samme forfatter, titel, kolofon, indhold, forord og/eller indledning. Præliminærsiderne er normalt ikke paginerede.

Punkt (pkt)

Mindste typografiske måleenhed i det europæiske typografiske målesystem, cicero-målet. Er lig med 0,37595 mm. Benyttes til angivelse af skriftstørrelse. I QuarkXPress omregnes 1 punkt til 0,379 mm med standardomregningsenheden cicero/cm på 2,197. Ændres standardomregningsenheden cicero/cm til 2,217 omregnes 1 cicero-punkt til 0,376 mm. I InDesign omregnes 1 ciceropunkt (c1) til 0,376 mm.

Prøvesider

Opslag til bog, hæfte eller brochure hvor tilrettelæggeren har fastlagt principper for det grafiske design, der forevises kunden inden tryksagen sættes i produktion.

Rafle ud

Hvis fagene i sættekassen var overfyldte blev de overflødige skrifttegn fjernet, så der ikke kunne opstå kassefisk, ved at typerne gled over i andre fag.

Raster

Opdeling af en halvtoneillustration i punkter, for at kunne gengive gråtoneværdierne i trykprocessen.

Register

1. Brødtekstlinier der i spaltesats står lige ud for hinanden. 2. Satslinier der på to efterfølgende sider er placeret og trykt nøjagtigt oven på hinanden. 3. En fortegnelse der er placeret bagest i en bog. Kaldes også Indeks (Index). Der kan forekomme flere forskellige registre. Oftest forekommende er stikordsregister og person- og sagregister.

Regletter

Typografisk blindmateriale i forskellige i tykkelser fra 1-12 pt og i længder fra 6 cicero og opefter. Blev i blytsats benyttet til mellemslag (blanke linier) og til skydning af tekst.

Regulering

Nutidigt udtryk for justering af afstanden mellem tegn, *se også knibning og spatiering*. Ordet er blevet indført fordi funktionen i ombrydningsprogrammerne der findes på markedet i dag, både kan angive knibning (minusværdi) og spatiering (plusværdi). Der skelnes mellem *parregulering*, dvs reguleringen af afstanden mellem bogstavpar (2 bogstaver) og *generel regulering*, dvs en ensartet regulering af afstanden mellem flere end 2 bogstaver, ofte alle bogstaverne i en linie.

Rubrikker

Fællesbetegnelse for overskrifterne i en bog, avis, magasin eller tidsskrift. Se også hovedrubrik og mellemrubrik.

Rundtløbende rubrik

Se mellemrubrik.

Rygsteg

Afstand lagt ind i ryggen mellem to kolonner i et opslag.

Sats

Manuskript der er blevet omsat til typografisk tekst.

Satsformat

Liniens længde. Udmåles i mm. Tidligere i cicero eller pica.

Satsspejl

Betegnelse for satsen på to sider over for hinanden (i et opslag).

Serif

Afslutningsstreg ved begyndelsen eller slutningen af et antikvabogstavs grundstreg. Kaldes også skraffering.

Siderubrik

Ord der er fremhævet i starten af et afsnit eller en mellemrubrik der er placeret i starten af et afsnit i samme skriftgrad som brødteksten. Til fremhævelse kan benyttes halvfed, majuskler eller kapitæler. Over en siderubrik placeres normalt en blank linie.

Skalatrik

Prøvetryk, der viser farverne enkeltvist og som samtryk i et 4-farvetryk, i rækkefølgen cyan, gul, magenta og sort.

Skriftbredde

Angivelse af skriftens bredde i forhold til højden. En skrift kan gøres elektronisk smallere og bredere, men styrkeforholdet mellem de vandrette og lodrette streger ændres.

Skriftfamilie

En skriftfamilie indeholder selvstændige, komplette skriftsnit, tegnet med samme skriftkarakter men i forskellig styrke (lyse, halvfede eller fede snit) samt kursive, smalle og brede varianter. *Se også Garniture.*

Skriftfont

Skriftfont er en generel betegnelse for en digitaliseret typografisk skrift fra en skriftleverandør. Man taler fx om skriftfonte fra Adobe, Linotype eller Monotype.

Skriftgarniture

I blytsats betegnelse for alle de skriftgrader og -snit der hører til en bestemt skriftfont.

Skriftgrad

Typografisk betegnelse for skriftens størrelse (højde). En 12 pt skrift skulle teoretisk måle 12 pt fra overkanten af k til underkanten af p. Den såkaldte kp højde.

Udmåles i punkt eller points, sjældnere i millimeter.

Skriftkarakter

Benyttes i betydningen særpræg om hvorvidt en skrift vil passe til en given opgave.

Skriftsnit

Typografisk betegnelse for de forskellige skriftvariationer, f.eks. kursiv, halvfed, fed, smal, bred

Skriftstyrke

Angivelse af skriftfontens styrkevariationer som lys, mager, ordinær, halvfed og fed.

Skrifttype

1. Betegnelse for det enkelte støbte skrifttegn, placeret på keglen eller typelegemet.
2. Betegnelse for en skriftgruppe som f.eks. antikva eller grotesk.

Skraffering

Anden betegnelse for serif.

Skydning

Det mellemslag (luft) der »skydes« ind mellem satslinierne. Er altid differencen mellem linieafstand og skriftgrad.

Skær sats

Typografisk betegnelse for sats der kun indeholder brødskriften. En homogen og smuk skær sats bygger på det rigtige valg af skriftgrad i forhold til satsformatet, liniernes justering, korrekt skydning i forhold til den valgte skriftfont, skriftgrad og linjelængde, ordmellemrummenes størrelse, bogstavafstand og korrekt brug af typografiske tegn.

Smudstitel

Er bogblokkens første side. Siden bliver indsat for at beskytte titelsiden, der er den traditionelle bogs fornemste side, mod smuds.

Snit

De tre sider på den beskårne bogblok. På indbundne bøger påføres der ofte farve på oversnittet. I særlige tilfælde på alle tre snit, fx salmebøger.

sos

Angivelse for store og små bogstaver. Anvendes ved skriftlig angivelse til sætning af f.eks. rubrikker.

Spaltebredde

Svarer til satsformat eller liniens længde.

Angives normalt i millimeter. Tidligere blev den angivet i cicero eller pica.

Spaltemellemrum

Den lodrette afstand mellem spalter.

Spatie

I blytsats var spatiet et lille blanktegn på ½, 1, 1½ og 2 pkt. Spatiet blev brugt til spatiering af majuskler og kapitæler, ligesom der altid blev indsat et 1 pkt. spatie før de høje skilletegn (spørgsmålstegn, udråbstegn, kolon, og semikolon). Ved forkortelser af f.eks. navne blev der indsat et 1½ pkt-spatie. mellem punktum og det efterfølgende majuskel. Ombrydningsprogrammerne har i dag også sådanne faste blanktegn.

Spatiering

Ensartet forøgelse af afstanden mellem bogstaverne. Spatiering og knibning kaldes i dag under et også for Bogtavregulering, da felterne i QuarkXPress og InDesign kan indeholde både positive værdier (spatiering) og negative værdier (knibning). Der skelnes mellem 1. *generel spatiering* (regulering), dvs. ensartet spatiering med samme værdi mellem alle bogstaverne og 2. *spatiering af bogstavpar* hvor det er afstanden mellem enkelte bogstavpar i ordet der spatieres.

Specialfarve

Farve der er blandet til en bestemt nuance inden den kommer i trykmaskinen.

Spies

I bogtryk angivelse af at ordmellemlumene ligger i samme højde som skriftbilledet og derved giver et aftryk på papiret.

Spidskolumne

Den tekstsider afslutter et kapitel, blev i gamle dage sat i en spids. Kolumnen på udgangssiden skal mindst indeholde samme antal linier som nedrykningssiden ved kapitelstart.

Spiseseddel

Kiosklakat for avis.

Spærring

Ensartet forøgelse af ordmellemlumenes størrelse i en linie eller i et tekststykke.

Staffagefarve

Ensartet farveflade i 4-farve tryk, der er blandet af rastertoner af cmyk-farverne. Farven fremkommer først på det færdige tryk. Se også specialfarve.

Stregmaterialet

Benyttes i typografisk arbejde især til skema- og tabelsats, men også som dekoration. Der findes forskellige stregtyper: alm. streg, punkteret streg, assuréstreg, perforérestreg. Stregmaterialets styrker benævnes tidligere: fin, stumpfin, halvfed og fed. I dag benævnes stregstyrken i punkt.

Streg

Repro-optagelse af illustration eller tekst uden brug af raster.

Stregstyrke

Typografisk betegnelse for stregens tykkelse, f.eks. 1 pt streg.

Stående

Benævnelse for et typografisk mål på 4 cicer.

Sænkede tal (tegn)

Sænkede eller nedadgående tal og tegn kaldes for indekstal (indekstegn). Benyttes fx i matematiske og kemiske formler, fx H_2O , $M_x = M_A$. Indekstal har samme størrelse som potenstal.

Tabloid

Tabloidformatet er et avisformat der er halvt så stort som broadsheet avisformatet (se *Broadsheet*). Oprindeligt blev formatet benyttet af de mere sensationsprægede og underholdende aviser som BT og Ekstra-bladet (boulevardpressen) men i dag er mange seriøse danske aviser også gået over til tabloidformatet, da det betragtes som et mere »handy« format. Formatet er ikke en helt fast størrelse, så størrelsen kan variere fra avis til avis, da det kommer an på bredden på papirrullerne som trykkeriet benytter. Normalt vil formatet ligge inden for størrelsen 280×400 mm. Vælges tabloidformatet derimod i InDesign fremkommer formatet 279,4×431,8, svarende til det amerikanske format 11×17 inch.

Tagline

En tagline er et slags slogan der især er knyttet til og placeret sammen med magasinernes hoved (logotype). Taglinen skal indfange essensen af magasinets koncept, angive tone og atmosfære og være let at huske. Taglinen skal være med til at gøre magasinet unikt i forhold til andre konkurrerende magasiner. F.eks. er GQ's tagline: *Look Sharp//Live smart* mens konkurrenten Esquires tagline er: *Man at his best*. Det danske magasin Euromans tagline er: *Det eneste originale magasin til mænd*.

Tal og majuskellinier

Tal i majuskellinier skal altid være majuskeltal. F.eks.:

ÅRET 2009, ikke ÅRET 2009

Tankestreg

Læsetegn (–). Længden svarer til ½ geviert. Findes også i en gevierts længde (—) men den benyttes sjældent.

Tekst (Text)

Gammelt udtryk for skriftgraden 20 pt. Navnet menes at stamme fra, at skriftgraden blev benyttet i de Bibeludgaver Gutenberg fremstillede.

Tertia

Gammelt udtryk for skriftgraden 16 pt.

Thin-space

Engelsk udtryk for et ordmellemlum der svarer til bredden af et punktum og komma. Svarer til en fjerdedel geviert.

Titel

Titelsiden er bogblokkens tredjeside, der indeholder forfatternavn, bogens titel og forlagets navn. Siden er i traditionel bogtypografi bogens smukkeste side, der lægger anslaget til hele bogens typografiske opsætning. Er titelsiden opsat symmetrisk bør bogens øvrige dele også følge retningslinierne for symmetri. Er titelsiden asymmetrisk opbygget bør bogens øvrige dele følge retningslinierne for asymmetri.

Tracking

Engelsk betegnelse for ensartet formindskelse (knibning) af afstanden mellem bogstaver. På dansk kaldet knibning.

Tredelt liniefald

Anvendes i symmetrisk typografi hvor teksten ordnes i afvekslende korte og lange linier, med den vigtigste tekst som den længste linie.

Trompet

En linie, der er placeret over hovedrubrikken som introduktion til denne. Kaldes også forrider eller overligger. Benyttes i avis- og magasintypografi.

Trykkested

Ifølge Presselovens § 1 skal alle skrifter der er trykt i Danmark og danske udgivelser trykt i udlandet, være forsynet med en angivelse af trykkeriets navn og trykkestedet, dvs. navnet på byen hvor trykkeriet ligger og tryksagen er trykt.

Typografi

Ordet typografi udspringer oprindeligt fra de græske ord *typos*: det af slag eller tryk bevirke; præg; form og *-grafia*: skrive. Niels Bøje Zieglers definition på typografi: »Typografi er læren om skrifttypernes oprindelse, erkendelsen af deres anvendelse ud fra funktionelle som æstetiske krav, ordning af satsens enkelte elementer (skriftfont, brødtekst, rubrikker, illustrationer, andre grafiske elementer og farve), samt deres gruppering og placering på en given flade.«

Typometer

Lineal der indeholder det typografiske målesystem, som også kaldes ciceromål. Endvidere indeholder typometret inddelinger til aflæsning af linieafstand og skriftstørrelser.

Udfaldende billede

Billede der går til beskæring.

Udgangslinie

Linie der afslutter et brødtekstafsnit. En udgangslinie bør altid være markant længere end indrykningen i det efterfølgende afsnit. *Se også horeunge.*

Udligning

Optisk regulering af bogstavafstandene i et ordbillede. Majuskler skal altid udlignes, mens kapitæler spatieres.

Udskydning

Kaldes også formmontage. Placering af sider i trykforme efter et bestemt mønster, så side 2 trykkes bag på side 1 osv.

Ulige sider

Højresider. Sider med ulige pagina.

Uncial

Stort begyndelsesbogstav der indsættes ved kapitlets eller artiklens begyndelse. Uncialet kan spænde over en linie (enliniet uncial) eller to – tre linier (flerliniet uncial). *Se også Initial.*

Underlængde

Den del af bogstavet der går ned under basislينien, f.eks. ved g, j, p, y.

Underrubrik

Tekst der udbygger hovedrubrikkens indhold.

Variable ordmelletrum

Ordmelletrum der ændres ved satsliniens justering. Anvendes når linien skal justeres ud på formatet ved fast for- og bagkant.

Versaler (Versalier)

Andet ord for majuskler.

Vignet

Lille tegning eller fritstående ornament. Ofte stiliserede plantemotiver eller geometriske former. Benyttes som dekoration på bogens titelblad.

x-højde

Minusklernes højde. Måles fra skriftens grundlinie til overkanten af bogstavet x. De runde bogstaver er af optiske hensyn gjort en anelse større.